

N:o 29.

Ank. till Riksd. kansli den 3 mars 1896, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af förra komministersbostället i Åls församling af Kopparbergs län.

(I. A.)

Med åberopande af bilagdt protokoll öfver ecklesiastikärenden för den 24 januari innevarande år, har Kongl. Maj:t i en samma dag aflåten, till statsutskottet remitterad proposition (n:o 29) föreslagit Riksdagen att medgifva,

att det af Åls församling i Kopparbergs län disponerade, förut åt komministern derstädes upplåtna klockarebolet $\frac{1}{16}$ mantal krono i Åls församling måtte försäljas på följande vilkor:

att försäljningen skulle ega rum å offentlig auktion inför Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet;

att köpare, som sådant åstundade, måtte ega att efter derom vid auktionen gjord anmälan inbetala köpeskillingen under loppet af sex år med en sjettedel årligen, såvida han för fullgörandet deraf stälde säkerhet vid auktionen;

att högsta anbudets antaglighet skulle underställas Kongl. Maj:ts pröfning;

att försäljningen skulle ega rum utan förbehåll om kronotionde eller sådan grundränta, som utginge endast af kronoskatte egendomar; att, sedan köpebref utfärdats, hemmanet i jordeboken skulle upptagas under titel allmänt frälse och för betecknande af denna dess natur påföras ränta till kronan i likhet med andra frälseegendomar i orten;

samt att köpeskillingen skulle öfverlemnas till församlingens kyrkoråd för att, intill dess annorlunda kunde varda af Kongl. Maj:t förordnadt, förvaltas efter de för kyrkokassors medel vedertagna grunder, med rätt för församlingen att under tiden uppbära den derå upplöpande årliga räntan.

Af förenämnda statsrådsprotokoll inhemtas, att i sammanhang med fastställande af löneroglering för presterskapet i Åls församlings pastorat af Kopparbergs län Kongl. Maj:t den 21 oktober 1870 förordnat, att komministerstjensten derstädes skulle indragas, samt lemnat församlingen tillstånd att disponera det till boställe åt komministern dittills upplåtna klockarebolet $\frac{1}{16}$ mantal krono mot skyldighet för församlingen att sjelf aflöna klockaren. Redan år 1882 hade af församlingen hos Kongl. Maj:t gjorts framställning om försäljning af detta boställe. Frågan hade då stälts i samband med begäran om fastställelse å ett af församlingen fattadt beslut rörande utgörande till dess klockare af en aflöning af 150 kronor, hvartill i främsta rummet afkastningen af bostället skulle användas. Sedan kammarkollegium häremot anmärkt, att i ärendet saknades utredning, huruvida den föreslagna aflöningen motsvarade hvad som författningsenligt borde åt klockaren utgå, eller i hvad mån boställets försäljning skulle blifva för församlingen fördelaktigare, än om detsamma disponerades med den rätt, hvarunder det vore åt församlingen upplåtet, hade Kongl. Maj:t, som ansett ärendet, i hvad det anginge bedömandet af klockarens aflöning, i den ordning det då förekommit, icke utgöra föremål för Kongl. Maj:ts pröfning, den 24 augusti 1883 förklarar, att ansökningen om boställets försäljning icke kunde af Kongl. Maj:t bifallas.

Efter det regleringen af klockarelönen egt rum, utan att bostället dervid tagits i anspråk, hade församlingen i början af år 1892 till Kongl. Maj:t inkommit med ansökning om tillstånd *antingen* att å offentlig auktion försälja ifrågavarande boställe för att af köpeskillingen bilda en fond, som skulle ställas under kommunens vård och garanti och hvaraf årliga räntan skulle af församlingen disponeras, *eller* att, för såvidt denna framställning i sin helhet icke kunde bifallas, församlingen måtte berättigas försälja åbyggnaderna och sjelfva gårdaskiftet, som

innehölle 29,274 kappland reducerad åker, 1,462 kappland lika beskaffad äng och 9 kappland impedimenter, *eller ock* att, derest en sådan försäljning ej heller kunde bifallas, församlingen måtte åtminstone befrias från vidare underhåll af boställets åbyggnader samt erhålla rätt att försälja dessa i då befintligt skick. Såsom stöd för sistnämnda ansökning hade församlingen anfört hufvudsakligen följande.

Enligt vid storskifte i Åls socken år 1818 upprättad karta med beskrifning hade bostället då tilldelats *inegor* i tre särskilda skiften, innehållande tillsammans 6 tunnland 26 kappland åker, uppskattade till 3 tunnland 17,423 kappland, 1 tunnland 22 $\frac{1}{2}$ kappland äng, uppskattade till 3,774 kappland, samt 7 tunnland 23 kappland hagmark och impedimenter, varande en del af åkern och ängen belägen omkring en mil från boställgården och den öfriga åkerjorden. På grund af Kongl. Maj:ts den 6 maj 1886 lemnade bifall hade dock från bostället, för utvidgning af församlingens kyrkogård och för att tilläggas kyrkoherdebostället i utbyte för jord, som derifrån skulle upplåtas för samma ändamål, utan vilkor om afgäld afsöndrats ett tunnland 7 kappland åker, i areal motsvarande en uppskattning af 31,032 kappland; i följd hvaraf af åkerjorden återstode i areal 5 tunnland 19 kappland eller i uppskattning 2 tunnland 18,391 kappland. Den till bostället hörande *afrösningsjord* utgjorde 42 tunnland 3 $\frac{1}{2}$ kappland och vore belägen å tre olika trakter af socknen, ingen närmare gården än en half mil. *Abyggnaderna* å bostället voro, med undantag af en lada, så förfallna, att flere af dem måste nybyggas och öfriga undergå en dyrbar reparation, hvarför sammanlagda kostnaderna beräknats uppgå till 2,110 kronor. *I hyra och arrende* lemnade boställshusen och *inegorna* en årlig inkomst af allenast 195 kronor 32 öre, hvilken inkomst antagligen än ytterligare komme att nedgå. Församlingen, hvars ställning i ekonomiskt hänseende vore sådan, att den behöfde draga nytta af bostället, kunde sålunda icke bereda sig någon behållen afkastning af bostället, utan finge tvärt om därför vidkännas kostnader, betydligt öfverstigande inkomsterna. Blefve bostället deremot försåldt, skulle försäljningssumman, som med all säkerhet kunde antagas komma att uppgå till minst 7,000 kronor, om derå beräknades 4 procent ränta, lemna församlingen en årlig behållning af 280 kronor.

Efter det vederbörande myndigheter blifvit i ärendet hörda, hade Kongl. Maj:t den 8 september 1893 förklarad äfven denna af församlingen sålunda gjorda ansökning icke kunna vinna afseende.

Församlingen hade nu å kyrkostämma den 7 juli 1895 beslutit att genom utsedt ombud hos Kongl. Maj:t förnya sin anhållan om rätt

att försälja bostället och att af försäljningsmedlen bilda en fond, som finge af församlingen disponeras. Till stöd för denna återupprepade ansökning hade församlingen, med erinran att ingen bestämd upplysning kunnat vinnas rörande boställets tillkomst och natur, under återopande af förut anförda skäl, som icke allenast fortfarande egde full giltighet, utan till och med vunnit ökad styrka, ytterligare framhållit, att särskilda förhållanden å orten icke möjliggjorde boställets utbytande mot annan för församlingen fördelaktigare jordegendom, att boställets egentliga försäljningsvärde låge dels i dess skog och dels i dess gårdsskifte, att detta sistnämnda, till största delen bestående af en grus- eller stenbacke, hvaraf vid en utarrendering icke kunde erhållas någon afkomst, deremot skulle, såsom lämpligt till byggnadsplatser, beläget som det vore i församlingens centrala del vid dess mest trafikerade plats, vid en försäljning visa sig vara af stort värde; att församlingens tryckta ekonomiska ställning än ytterligare försvårats, sedan Siljans jernväg, från hvilken till församlingen förr utgjorts betydande kommunala skattebidrag, till följd af öppnad konkurrerande jernväg, icke lemnade någon vinst, samt att församlingen, för att icke de gamla åbyggnaderna å bostället skulle alldeles förfalla, nu jemväl nödgats å desamma låta vidtaga en del reparationer, som ytterligare minskat den redan obetydliga inkomst, bostället lemnade.

I ansökningen hemställdes slutligen, att, derest Kongl. Maj:t på grund deraf, att boställets natur vore outredd, först efter Riksdagens medgifvande ansåge ifrågavarande tillstånd böra lemnas, Kongl. Maj:t tacktes i ärendet aflåta proposition till Riksdagen.

Öfver denna ansökning hade infortrade yttranden afgifvits af t. f. kronofogden i orten, domkapitlet i Vesterås, Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet äfvensom kammarkollegium, hvarefter, på Kongl. Maj:ts befallning, verkstälts värdering af omförmälda boställe så till jord som skog, dervid särskild hänsyn tagits dertill, att en del af jorden kunde blifva användbar för byggnadstomter. Af instrumentet öfver värderingen bekräftades de af församlingen lemnade, här ofvan intagna uppgifter angående boställets areal, och inhemtades för öfrigt, att åker, äng och impedimenter uppskattats till 2,200 kronor, skogen till 3,100 kronor och åbyggnaderna till 1,635 kronor eller hela bostället till 6,935 kronor.

Enligt hvad departementschefen vidare till statsrådsprotokollet anført, hade redan, då församlingen andra gången framställde sin begäran om boställets försäljning, de i ärendet hörda myndigheterna uttalat sig för dylik försäljning, och något sakligt skäl syntes ej kunna anföras för den obetydliga lägenhetens bibehållande. Det ovissa förhållande,

som emellertid vore rådande rörande lägenhetens jordnatur, gjorde, att departementschefen icke ansett sig kunna tillstyrka Kongl. Maj:t att bifalla den gjorda ansökningen om försäljning utan Riksdagens medgifvande. Beträffande denna jordnatur hade kammarkollegium yttrat följande: Sedan vid upprättande af förslag till den af Kongl. Maj:t den 21 oktober 1870 fastställda lönereglering för presterskapet i Åls församling olika meningar yppats angående tillkomsten och naturen af ifrågavarande, allt sedan år 1725 i jordeboken såsom krono- och kaplansbord upptagna boställe, hvilket af församlingen ansetts såsom klockareboställe, enär enligt 1685 års reduktionsjordebok inom församlingen väl funnes klockarebord, men icke något kaplansbord, samt af pastor förmenats utgöra en afsöndring från kyrkoherdebostället, hade kollegium uti häröfver den 21 juli 1870 afgifvet utlåtande förklarar sig i afseende å bostället icke hafva annat, utöfver hvad löneregleringshandlingarna innehölle, att meddela, än att bostället redan den 29 november 1707 blifvit af häradsrätten i orten såsom kaplansbord åsatt $\frac{1}{16}$ mantal, utan att något klockarebord uppgäfves vara derunder inbegripet, hvilket likväl syntes sannolikt, enär i derefter följande jordeböcker upptoges icke klockarebord, utan kaplansbord, men att dock, på sätt då företedt utdrag af 1697 års biskopsvisitationsprotokoll antydde, någon särskild jord syntes vara åt komministern anslagen, emedan Vesterås stifts herdaminne af J. F. Munktell för komministern i Ål år 1679 innehölle, att han brukade »den lilla jorden till sysslan och klockarebordet».

Då något behof att bibehålla ifrågavarande boställe för klockarens räkning icke förefunnes samt detsamma för annat allmänt ändamål icke syntes erforderligt, hade departementschefen, på grund af hvad i ärendet förekommit och med särskild hänsyn till den ringa afkomst, bostället under nuvarande förhållanden lemnade, tillstyrkt, det Kongl. Maj:t täcktes utverka Riksdagens medgifvande till den ifrågasatta försäljningen af omförmälda boställe, på ofvan anförda vilkor.

Utskottet, som ej haft något att erinra vid hvad i förevarande proposition blifvit föreslaget, hemställer alltså,

att Kongl. Maj:ts ofvanberörda framställning må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 3 mars 1896.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.
